

IMPLICAȚIILE ECONOMICE ȘI GEOPOLITICE ALE ACORDULUI DE PARTENERIAT ECONOMIC UE-JAPONIA

THE ECONOMIC AND GEOPOLITICAL MEANINGS BEHIND THE EU-JAPAN ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT

Agnes Ghibuțiu*

Institutul de Economie Mondială – Academia Română, București, România

Rezumat

În decembrie 2017, UE și Japonia au anunțat încheierea discuțiilor finale privind amplul lor Acord de liber schimb și, respectiv, Acord de parteneriat economic, negociat din 2013. Acordul vine într-o perioadă în care ordinea internațională bazată pe reguli și sistemul comercial deschis se confruntă cu cele mai mari provocări de la instituirea acestora după cel de-al Doilea Război Mondial. După o succintă trecere în revistă a componentelor noului Acord, articolul evidențiază importanța sa economică, comercială și geostrategică și reliefează implicațiile pentru UE și Japonia, dar și pentru SUA și în plan global. Articolul concludă că, pe lângă beneficiile economice substanțiale pentru UE și Japonia, Acordul va avea un impact geopolitic major. Nu numai că va plasa UE și Japonia în avangarda demersului de liberalizare și reglementare a comerțului global, dar va avea o influență benefică și asupra politicii comerciale a SUA. Cu toate acestea, ordinea mondială curentă și sistemul comercial global se află încă în stare de flux, viitorul lor fiind sub semnul unor mari incertitudini.

Cuvinte-cheie: Uniunea Europeană (UE), Japonia, acord de comerț liber, politici comerciale, SUA

Clasificare JEL: F02, F13, F15, O52, O53

Abstract

In December 2017, the EU and Japan announced the conclusion of the final talks on their comprehensive Free Trade Agreement and Economic Partnership Agreement (EPA) respectively, negotiated since 2013. The EPA comes at a time when the international rules-based order and open trading system are facing the biggest challenges since their establishment in the aftermath of WW2. After a brief overview of the components of the new EPA, this paper highlights its economic, commercial, and geostrategic significance, and also assesses its implications for the EU and Japan, as well as the USA, and globally. According to its findings, in addition to the substantial potential economic benefits for the EU and Japan, the new agreement will trigger considerable geopolitical effects. Not only will it place the EU and Japan at the forefront of global trade liberalization and rule-setting, but it is also likely to have a beneficial influence on US trade policy. Yet, the current world order and the global trading system are still in flux, and their future is fraught with uncertainty.

Key words: European Union (EU), Japan, free trade agreement, trade policy, USA

JEL Classification: F02, F13, F15, O52, O53

---

* Autor de contact: dr. Agnes Ghibuțiu, e-mail: agnes.ghibutiu@gmail.com.

1. Introducere

La data de 8 decembrie 2017, UE și Japonia au anunțat încheierea cu succes a discuțiilor finale privind amplul lor *Acord de liber schimb* și, respectiv, *Acord de parteneriat economic*¹, negociat din iulie 2013. După ce la summitul UE-Japonia, din 6 iulie 2017, cele două părți ajunseseră la o înțelegere de principiu privind elementele principale ale Acordului, negociatorii acestora au reușit să convină ultimele detalii presupuse de finalizarea textului legal înainte de sfârșitul anului 2017, după cum și-au propus (European Commission, 2017a).

Acordul de parteneriat economic dintre UE și Japonia poartă în sine o puternică încărcătură simbolică, fiind convenit într-un context în care ordinea mondială bazată pe principii liberale și sistemul comercial global deschis, guvernat de reguli, se confruntă probabil cu cele mai grave provocări de la instaurarea lor imediat după cel de-al Doilea Război Mondial. Înseși momentele alese de UE și Japonia pentru a anunța noul acord comercial au o importantă valoare simbolică, întrucât au precedat două evenimente semnificative pentru colaborarea națiunilor lumii: summitul anual al Grupului celor 20, din 7-8 iulie 2017 de la Hamburg și, respectiv, Conferința ministerială a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), din 10-13 decembrie 2017 de la Buenos Aires. De aceea, se poate spune că Acordul este un mesaj ferm adresat lumii privind importanța comerțului mondial deschis, echitabil și bazat pe reguli, și nevoia de a gestiona globalizarea într-un moment în care sistemul comercial internațional și însăși ordinea economică internațională sunt puse la grea încercare.

Dar, dincolo de simbolismul și tacticile de negociere inerente noului acord de liber schimb, ceea ce contează cel mai mult este impactul potențial substanțial al acestuia. Semnarea Acordului de liber schimb dintre UE și Japonia – două dintre cele mai mari și dezvoltate economii ale lumii – echivalează cu crearea unei zone economice libere și avansate din lume (The Japan Times, 2017a). Cei doi parteneri dețin împreună aproximativ 30% din PIB mondial, numără aproape 640 de milioane de consumatori (peste 8% din populația lumii) și constituie destinații și surse majore de fluxuri comerciale și investiționale la nivel global. Iar în plus față de impactul economic potențial substanțial asupra ambilor parteneri, Acordul de liber schimb dintre UE și Japonia generează importante efecte în plan geopolitic și geostrategic.

Există un larg consens al observatorilor realităților internaționale atunci când apreciază că, în prezent, ordinea mondială existentă, bazată pe principii liberale, este grav perturbată, că asistăm la o înrăutățire îngrijorătoare a situației geopolitice și că lumea a intrat

---

¹ De la declanșarea negocierilor în 2013, *Acordul de liber schimb* negociat de UE și Japonia s-a extins ca amploare și profunzime, ajungând la o dimensiune ce justifică denumirea de „*Acord de parteneriat economic*”. Similar altor acorduri încheiate recent de UE, Acordul de parteneriat cu Japonia excede în multe privințe sfera propriu-zisă a comerțului (European Commission, 2017b). De fapt, UE și Japonia au încheiat două înțelegeri sub forma unui singur acord, și anume, un acord comercial și un „parteneriat strategic” complementar: primul va crea o importantă zonă de comerț liber, iar al doilea va asigura cooperarea celor două părți în alte domenii, cum ar fi combaterea schimbărilor climatice.

într-o perioadă de mare incertitudine și instabilitate. În acest context global grav deteriorat², au reapărut fracturi geostrategice pe mai multe fronturi, cu ample consecințe politice, economice și sociale, care își pun amprenta puternic asupra cooperării în plan multilateral a națiunilor lumii.

Multilateralismul comercial, care decenii întregi a funcționat ca principiu fundamental al sistemului comercial global, traversează de peste zece ani o criză profundă, exacerbată de urmările negative ale crizei financiare și economice internaționale. Creșterea economică lentă, diminuarea dinamicii schimburilor comerciale internaționale, schimbările în echilibrul puterii economice globale și distribuția inechitabilă a câștigurilor rezultate din creșterea economică au pus sub semnul întrebării beneficiile globalizării și ordinea mondială bazată pe reguli. În anii recentți, comerțul a devenit ținta unor critici vehemente în numeroase regiuni ale lumii, fiind ținut responsabil pentru eșecurile politicilor economice, pentru lipsa succeselor în materie de cooperare internațională și pentru efectele adverse ale progresului tehnologic asupra locurilor de muncă și veniturilor. În aceste împrejurări, nu este de mirare că multilateralismul comercial a suferit o nouă lovitură odată cu schimbarea administrației din Statele Unite, care a introdus noi incertitudini privind viitorul politicii comerciale americane și, implicit, al politicii comerciale globale, pe fondul unor retorici și acțiuni care indică în mod clar că SUA intenționează să abandoneze leadershipul tradițional în ceea ce privește promovarea unui comerț internațional deschis și a acordurilor comerciale bazate pe reguli, sugerând chiar posibila lor retragere din OMC. Desigur, schimbările intervenite în politica comercială a SUA reprezintă doar ultima din lungul șir al provocărilor cu care se confruntă în prezent sistemul comercial global. Amenințările curente la adresa colaborării multilaterale a țărilor lumii în sfera comerțului sunt numeroase, fiind alimentate de un complex de factori, nu doar mai vechi, dar și noi.

Pe acest fundal, Acordul de liber schimb UE-Japonia vine, înainte de toate, ca o contrapondere la platforma protecționistă „America pe primul loc”, care l-a propulsat pe Donald Trump în funcția de președinte al SUA, în baza promisiunilor că va reduce deficitul comercial american și va recupera locurile de muncă pierdute din cauza globalizării. Și, așa cum era de așteptat, deviza de campanie „America pe primul loc”, reiterată frecvent în discursurile publice ulterioare ale noului președinte american, a fost consacrată în decembrie 2017 drept principiul călăuzitor al politicii externe a Statelor Unite promovate de actuala administrație.³

---

² Nu întâmplător, deteriorarea situației geopolitice și riscurile asociate mediului internațional tot mai instabil au figurat în prim-planul agendei de lucru a reuniunii anuale a Forumului Economic Mondial (World Economic Forum – WEF) din 23-26 ianuarie 2018 de la Davos. Or este de precizat că o asemenea problematică nu a mai constituit obiectul dezbaterilor anuale ale WEF de câteva decenii.

³ În decembrie 2017, administrația Trump a dat publicității prima sa *Strategie de securitate națională* (cea de-a șaptesprezecea la nivel național). Vezi în acest sens The White House (2017), National Security Strategy of the United States of America, December 2017, Washington, DC. Precizăm că elaborarea strategiilor de securitate națională este cerută de Congres din 1986, anul semnării de către președintele Ronald Reagan a Legii Goldwater-Nichols. Documentul oferă o evaluare de către președintele american și administrația sa a intereselor, provocărilor și oportunităților fundamentale ale Americii și (într-o măsură mai mică) a mijloacelor prin care administrația intenționează să-și atingă viziunea de politică externă.

Inițiativa comună a UE și a Japoniei este așadar în puternic contrast cu viziunea „America pe primul loc” a președintelui Donald Trump care stă la fundamentul noii politici comerciale a administrației americane și în baza căreia s-au succedat deja o serie de acțiuni concrete, vizând printre altele: retragerea SUA din Parteneriatul Transpacific (TPP) – semnat în februarie 2016, de 12 țări, dar neintrat în vigoare; suspendarea negocierilor cu UE pentru convenirea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții (TTIP); declanșarea demersurilor oficiale pentru renegocierea Acordului Nord-American de Comerț Liber (NAFTA) încheiat cu Mexic și Canada, precum și a Acordului de liber schimb cu Coreea de Sud (KORUS); amenințarea cu măsuri de retorsiune a mai multor țări cu care SUA înregistrează deficite comerciale, UE numărându-se printre țintele cele mai recente; manifestarea unei ostilități fățișe față de OMC și amenințarea cu retragerea SUA din organizație și, nu în ultimul rând, blocarea procedurilor de numire a judecătorilor nominalizați pentru Organul de apel al OMC, riscând perturbarea gravă a sistemului de soluționare a litigiilor.

Nu încap nicio îndoială că alegerea lui Donald Trump ca președinte al SUA și schimbările intervenite în orientarea politicii comerciale americane, în sensul replierii acesteia spre interior și al dezangajării Statelor Unite de pe scena comercială globală, conform devizei „America pe primul loc” promovate de noul președinte american, au fost factorii imediați care au determinat UE și Japonia să-și depășească divergențele de poziții și să accelereze negocierile pentru încheierea acordului lor de liber schimb.

UE și Japonia și-au propus – și au reușit – să finalizeze Acordul înainte de sfârșitul anului 2017, pentru ca acesta să poată intra în vigoare în 2019, după ratificarea sa de către Parlamentul European și de parlamentele statelor membre ale UE, ca și de Dieta Japoniei (European Commission, 2017a). Se mențin însă în continuare unele incertitudini legate de acest Acord: pe de o parte, anumite angajamente sunt încă în curs de negociere (precum standardele de protecție a investițiilor și soluționarea litigiilor în domeniu); pe de altă parte, unii analiști sunt rezervați în privința efectelor reale ale Acordului pentru cele două părți.

Pornind de la o succintă analiză a principalelor elemente constitutive ale Acordului de parteneriat economic UE-Japonia, articolul de față își propune: (1) să reliefeze semnificația noului Acord dintr-o perspectivă economică, comercială și geopolitică; (2) să evalueze multiplele sale implicații deopotrivă pentru UE și Japonia, dar și pentru Statele Unite și în plan global; și (3) să pună în lumină importante efecte geostrategice ale noului Acord și relevanța sa deosebită din perspectiva ordinii globale și a sistemului comercial internațional.

2. Principalele elemente ale Acordului de liber schimb UE-Japonia

Amplul acord de liber schimb dintre UE și Japonia prevede eliminarea în proporție de peste 90% a taxelor vamale impuse exporturilor UE către Japonia (deopotrivă în domeniul produselor industriale și agricole) odată cu intrarea în vigoare a acordului în 2019, precum și îndepărtarea numeroaselor bariere netarifare de natura reglementărilor, care afectează de

multă vreme relațiile comerciale dintre cei doi parteneri. Totodată, acordul extinde accesul pe piețele de servicii și achiziții publice și stabilește reguli și discipline comerciale comune privind o serie de alte domenii, în paralel cu îmbunătățirea cooperării în materie de reglementare.

Chiar dacă nivelul mediu al taxelor vamale aplicate în regimul clauzei națiunii celei mai favorizate (adică nivelul taxelor vamale aplicate de fiecare membru al OMC importurilor provenind din alte state membre ale OMC) este deja relativ scăzut în ambele țări – de 5,2% în UE-28 și de 4% în Japonia – aceste medii ascund niveluri mult mai ridicate ale taxelor vamale în domeniul produselor agricole – de 11,1% și, respectiv, 13,1% –, care, la rândul lor, prezintă adevărate vârfuri în cazul anumitor produse agricole⁴ (WTO, 2017a).

Din perspectiva UE, Acordul elimină marea majoritate a taxelor vamale pe care trebuie să le achite companiile europene care exportă pe piața japoneză – estimate a se ridica la valoarea de 1 miliard de euro anual (circa 1,1 miliarde de dolari) –, deschide piața japoneză pentru exporturile de produse agricole esențiale ale UE și sporește oportunitățile de acces într-o serie de alte sectoare economice (European Commission, 2017h). În schimbul acestor concesii tarifare, UE va reduce treptat taxele vamale impuse autovehiculelor japoneze de la 10% la zero pe parcursul unei perioade de șapte ani și va elimina imediat taxele vamale percepute asupra componentelor auto japoneze (The Japan Times, 2017a). Totodată, UE a acceptat să elimine imediat taxele vamale la importurile japoneze de carne de vită, sake, whisky și vin japonez, precum și produse electronice.

Întrucât angajamentele-cheie din sectoarele importante din punct de vedere economic includ eliminarea de către UE a taxei vamale de 10% la importurile de autoturisme din Japonia și eliminarea de către Japonia a restricțiilor impuse importurilor de produse lactate, brânzeturi și alte produse agricole din UE, unii observatori au descris Acordul de liber schimb UE-Japonia ca fiind un „troc” de tipul „autovehicule pentru brânzeturi”, menit a stimula fluxul de brânzeturi într-o direcție și fluxul de autovehicule în cealaltă direcție (The Economist, 2017; Akhtar și Williams, 2017). Trebuie însă subliniat că Japonia este o piață de export foarte importantă pentru fermierii și producătorii de alimente din UE. Absorbind exporturi în valoare de peste 5,7 miliarde de euro anual, Japonia este deja cea de-a patra cea mai mare piață de export a UE pentru produse agricole. Cu timpul, aproximativ 85% din produsele agroalimentare din UE, ca linii tarifare, vor putea intra în Japonia fără taxe vamale, ceea ce echivalează cu 87% din valoarea curentă a exporturilor de produse agroalimentare (European Commission, 2017b).

În fine, Acordul de liber schimb stabilește cele mai înalte standarde în materie de protecție a muncii, a mediului, a consumatorilor și a datelor și garantează pe deplin dreptul părților de a presta servicii publice (European Commission, 2017a). Și, nu în ultimul rând, dispune de un capitol special dedicat dezvoltării durabile și include, pentru prima oară, un angajament specific vizând schimbările climatice în spiritul Acordului de la Paris (2015), ceea

---

⁴ De exemplu, nivelul taxelor vamale percepute de Japonia pot să ajungă la 40% la carnea de vită, până la 30% la ciocolată, 15% la vinuri și până la 40% la brânzeturi.

ce subliniază și mai mult importanța politică a Acordului de liber schimb dintre UE și Japonia, mai ales că Acordul de la Paris este un alt acord internațional din care președintele american, Donald Trump, a ținut să retragă Statele Unite (The Economist, 2017).

În schimb, un domeniu în care nu s-a găsit deocamdată o poziție comună a celor două părți este cel al modalității de soluționare a litigiilor potențiale în materie de investiții. În anii recentți, UE și-a reformat radical abordarea privind soluționarea litigiilor în sfera investițiilor, trecând de la *sistemul vechi de soluționare a litigiilor dintre investitori și stat*, cunoscut sub numele de ISDS (investor to state dispute settlement), bazat pe arbitraj comercial ad-hoc, la noul sistem al *instanțelor pentru soluționarea litigiilor în materie de investiții*, mai transparent și mai responsabil, pe care l-a aplicat deja în acordurile sale de liber schimb încheiate recent și pe care l-ar dori aplicat și în Acordul cu Japonia (European Commission, 2017g). Dar, în timp ce UE i-a propus partenerului japonez noul său sistem reformat al instanțelor de investiții, refuzând revenirea la vechiul sistem ISDS, Japonia pare a favoriza sistemul ISDS, ceea ce presupune negocieri în continuare pentru a ajunge la o înțelegere și cu privire la această problemă delicată.

3. Motivațiile și beneficiile economice ale Acordului de liber schimb UE-Japonia

Motivațiile economice ale Acordului de liber schimb sunt cât se poate de evidente. UE și Japonia sunt două dintre cele mai mari și dezvoltate economii ale lumii, iar semnarea Acordului de liber schimb echivalează cu crearea uneia dintre cele mai mari zone economice libere și avansate din lume (The Japan Times, 2017a). Cei doi parteneri dețin împreună circa o treime din PIB mondial, numără aproape 640 de milioane de consumatori (sau peste 8% din populația lumii) și constituie țări de origine pentru numeroase dintre cele mai mari companii din lume care activează în domeniul unor industrii-cheie. Și, nu în ultimul rând, Acordul de liber schimb dintre UE și Japonia include doi dintre cei mai mari patru exportatori și importatori de bunuri și servicii din lume (Tabelul 1).

Potrivit estimărilor Comisiei Europene, firmele UE exportă deja anual bunuri în valoare de peste 58 miliarde de euro în Japonia și importă bunuri în valoare de 67 miliarde de euro (Tabelul 2). La nivelul anului 2016, exporturile de servicii ale UE în Japonia au totalizat 29,4 miliarde de euro, iar importurile de servicii s-au ridicat la 16,3 miliarde de euro (European Commission, 2017e).

Tabelul 1: Principalii patru exportatori și importatori de bunuri și servicii din lume și ponderea lor în comerțul mondial¹, în 2016 (în miliarde de dolari și %)

Exporturi				Importuri			
Poziție în ierarhia mondială	Principalii patru exportatori	Valoare (în mld. \$)	Pondere (în % din total mondial)	Poziție în ierarhia mondială	Principalii patru importatori	Valoare (în mld.\$)	Pondere (în % din total mondial)
Comerț mondial cu bunuri							
1.	China	2.098	16,8	1.	SUA	2.251	17,6
2.	UE-28 ²	1.932	15,4	2.	UE-28 ²	1.889	14,8
3.	SUA	1.455	11,6	3.	China	1.587	12,4
4.	Japonia	645	5,2	4.	Japonia	607	4,7
Comerț mondial cu servicii							
1.	UE-28 ²	917	24,9	1.	UE-28 ²	772	21,1
2.	SUA	733	19,9	2.	SUA	482	13,2
3.	China	207	5,6	3.	China	450	12,3
4.	Japonia	169	4,6	4.	Japonia	183	5,0

Notă: ¹ Totalul mondial exclude comerțul intra-UE; ² Comerț extra-UE.

Sursa: Tabel elaborat în baza datelor furnizate de Secretariatul OMC (WTO, 2017b).

Japonia, cea de-a patra mare economie a lumii, este al șaselea mare partener comercial al UE la nivel mondial (deopotrivă pe latura exporturilor și a importurilor) (Tabelul 2) și cel de-al doilea mare partener al UE în Asia, după China. În rândul principalilor parteneri comerciali ai Japoniei, UE ocupă locul trei prin prisma exporturilor (după SUA și China) și locul doi sub aspectul importurilor (după China, dar înainte de SUA) (Tabelul 3).

Tabelul 2: Principalii 10 parteneri comerciali ai UE-28, în 2016 (în milioane de euro și %)

Exporturi extra-UE			Importuri extra-UE		
Parteneri	Valoare (mil. euro)	Pondere (% din total)	Parteneri	Valoare (mil. euro)	Pondere (% din total)
Total, din care:	1.745.247	100,0	Total, din care:	1.708.318	100,0
1. SUA	362.153	20,8	1. China	344.468	20,2
2. China	170.083	9,7	2. SUA	247.826	14,5
3. Elveția	142.455	8,2	3. Elveția	121.669	7,1
4. Turcia	78.005	4,5	4. Rusia	118.811	7,0
5. Rusia	72.408	4,1	5. Turcia	66.702	3,9
6. Japonia	58.086	3,3	6. Japonia	66.561	3,9
7. Norvegia	48.382	2,8	7. Norvegia	62.984	3,7
8. EAU	45.859	2,6	8. Coreea de Sud	41.435	2,4
9. Coreea de Sud	44.504	2,6	9. India	39.276	2,3
10. India	37.800	2,2	10. Vietnam	33.064	1,9

Notă: EAU = Emiratele Arabe Unite.

Sursa: European Commission (2017c).

Este evident că noul Acord de liber schimb UE-Japonia va exercita un efect pozitiv substanțial asupra comerțului dintre cele două părți, întrucât va stimula fluxurile comerciale reciproce de bunuri și servicii și va crea oportunități pentru investiții. Acesta se va putea dovedi un catalizator pentru valorificarea potențialului uriaș care există în relațiile comerciale dintre cele două economii, fiind larg împărtășită părerea – atât la nivel oficial, cât și în cercurile de afaceri – că aceste relații evoluează în prezent sub potențialul lor real.

Tabelul 3: Principalii 10 parteneri comerciali ai Japoniei, în 2016 (în milioane de euro și %)

Exporturi			Importuri		
Parteneri	Valoare (mil. euro)	Pondere (% din total)	Parteneri	Valoare (mil. euro)	Pondere (% din total)
Total, din care:	582.648	100,0	Total, din care:	548.262	100,0
1. SUA	117.832	20,2	1. China	141.441	25,8
2. China	102.879	17,7	2. UE-28	67.888	12,4
3. UE-28	66.619	11,4	3. SUA	62.610	11,4
4. Coreea de Sud	41.774	7,2	4. Australia	27.473	5,0
5. Taiwan-China	35.552	6,1	5. Coreea de Sud	22.601	4,1
6. Hong Kong-China	30.388	5,2	6. Taiwan-China	20.735	3,8
7. Thailanda	24.766	4,3	7. Thailanda	18.198	3,3
8. Singapore	17.892	3,1	8. Arabia Saudită	17.693	3,2
9. Australia	12.801	2,2	9. Indonezia	16.426	3,0
10. Vietnam	11.757	2,0	10. EAU	15.630	2,9

Notă: EAU = Emiratele Arabe Unite.

Sursa: European Commission (2017c).

Printre beneficiile economice scontate în urma intrării în vigoare a Acordului se numără impulsivitatea exporturilor UE către Japonia cu 34%, iar a exporturilor japoneze către UE cu 29%. PIB al UE ar putea crește cu 0,76 puncte procentuale, iar al Japoniei cu 0,29 puncte procentuale (Fensom, 2017). Totodată, exporturile UE către Japonia ar putea spori la peste 100 de miliarde de euro, comparativ cu sub 60 miliarde de euro în prezent, iar potrivit estimării Comisiei Europene, se vor realiza anual economii în valoare de aproximativ 1 miliard de euro sub forma taxelor vamale (European Commission, 2017b).

Dar dincolo de beneficiile economice substanțiale care sunt așteptate a deriva pentru fiecare dintre părțile implicate, Acordul va asigura semnatarilor și numeroase *beneficii suplimentare*, asociate atât *politicilor lor economice interne*, cât și *politicilor lor comerciale*. Și, nu în ultimul rând, noul Acord va avea importante implicații *geostrategice*.

4. Avantajele adiționale care derivă pentru UE și Japonia din noul Acord

4.1 O abordare din perspectiva UE

Potrivit Comisiei Europene, Acordul de parteneriat economic încheiat cu Japonia va stimula nu doar comerțul cu bunuri și servicii al Uniunii, creând noi oportunități pentru investiții și îmbunătățind și mai mult poziția exportatorilor și investitorilor europeni pe piața Japoniei, în condițiile garantării protecției standardelor și a valorilor UE, dar va contribui în același timp la consolidarea poziției de lider a UE în materie de stabilire a regulilor comerciale globale, concomitent cu transmiterea unui semnal puternic că nu protecționismul, ci cooperarea reprezintă calea de abordare a provocărilor globale (European Commission, 2017b). Fiind cea mai mare piață de bunuri și servicii și cea mai importantă sursă și destinație

a investițiilor străine directe la nivel mondial, UE are un interes major în combaterea protecționismului comercial și în asigurarea unui sistem comercial deschis și echitabil la nivel mondial.

Prin noul Acord de liber schimb, UE dorește să dovedească atât publicului propriu, cât și opiniei publice la nivel mondial că este hotărâtă să continue procesul de liberalizare a comerțului și că este capabilă să ofere acorduri comerciale care pot să deschidă noi oportunități economice, chiar și în contextul dificultăților cu care se confruntă atât pe plan intern, cât și extern.

De la recesiunea economică din 2008, UE a fost lovită de o succesiune de crize, incluzând criza Zonei euro, relațiile tensionate cu Rusia, problema refugiaților, accentuarea populismului și a naționalismului economic, erodarea democrației în unele țări din Europa Centrală și de Est, separatismul regional, relațiile dificile cu Turcia și terorismul. Decizia Marii Britanii de a părăsi Uniunea ca urmare a referendumului pentru Brexit este doar cea mai recentă din lungul șir al problemelor cu care se confruntă în prezent UE. Or Acordul de liber schimb cu Japonia demonstrează, înainte de toate, beneficiile continue ale calității de membru al Uniunii în contextul amenințărilor existențiale generate de Brexit, ca și de alte mișcări izolaționiste (Fensom, 2017). În același timp, încheierea Acordului cu Japonia vine să susțină angajamentul Uniunii față de liberalizarea comerțului mondial după Brexit și în contextul în care UE este încă în așteptarea clarificărilor din partea administrației Trump în legătură cu disponibilitatea acesteia de a relua negocierile privind acordul TTIP (Brattberg și Schoff, 2017).⁵

În ultimii ani, UE a dezvoltat o agendă comercială bilaterală deosebit de ambițioasă, care completează și întărește eforturile Uniunii de liberalizare a comerțului în cadrul sistemului comercial multilateral construit în jurul OMC. Odată cu instalarea noii administrații americane și ca reacție la retorica protecționistă a acesteia, UE și-a intensificat și mai mult relațiile cu țările doritoare să prezeve sistemul comercial bazat pe reguli și pe principiile comerțului liber. În ianuarie 2017, Comisarul european pentru comerț, Cecilia Malmström preciza că „UE dispune de o lungă listă de țări doritoare să negocieze acorduri comerciale bilaterale cu Uniunea, iar 20 de asemenea noi acorduri se află deja în stadiul de pregătire” (European Commission, 2017g).

După cum ilustrează Casetă 1, UE a încheiat recent o serie de acorduri bilaterale de comerț liber, iar în prezent ia în calcul lansarea altor asemenea negocieri. Astfel, noul Acord

---

⁵ *Parteneriatul Transatlantic pentru comerț și investiții (TTIP)* dintre UE și SUA, aflat într-un stadiu avansat de negociere, dar suspendat deocamdată, ar fi urmat să fie cel mai mare acord bilateral de comerț liber din toate timpurile. Acesta ar fi acoperit 30% din comerțul mondial cu bunuri și servicii, 40% din stocurile mondiale de ISD și 45% din producția mondială, fiind unic nu doar ca potențial, ci și ca profunzime. Declanșate în iulie 2013, negocierile au generat oferte și propuneri în majoritatea domeniilor, începând cu problemele de reglementare și până la dezvoltarea durabilă, dreptul muncii, protecția mediului și achizițiile guvernamentale (European Commission, 2016b). Deși după trei ani de negocieri intense se conturase posibilitatea încheierii TTIP în 2016, negocierile au fost înghețate la sfârșitul anului 2016, odată cu schimbarea administrației SUA. Ambele părți urmează să clarifice dacă există un nivel suficient de ambiție și un teren comun pentru concertarea intereselor înainte de a decide dacă și cum să se procedeze în cazul reluării negocierilor (European Commission, 2017h).

de liber schimb UE-Japonia vine să se alăture Acordului economic și comercial cuprinzător (CETA) convenit cu Canada (intrat în vigoare provizoriu în septembrie 2017) și acordurilor încheiate cu Singapore și Vietnam, dar și numeroaselor demersuri recente, menite să extindă alianța partenerilor angajați în apărarea multilateralismului, a supremației legii și a regulilor comerțului mondial. Or, această efervescentă a demersurilor UE de a încheia acorduri comerciale plasează Uniunea și nu Statele Unite în poziția de lider al comerțului global.

Caseta 1: Agenda comercială bilaterală a UE

UE dispune de cea mai ambițioasă agendă comercială bilaterală din lume, având în vigoare acorduri comerciale preferențiale cu 52 de țări și purtând negocieri pentru convenirea de acorduri de liber schimb și acorduri de parteneriat economic cu 80 de țări. Acordurile de liber schimb în vigoare sunt estimate a acoperi peste o treime din comerțul UE, iar această pondere este așteptată să sporească la două treimi în viitor (European Commission, 2016a).

UE a încheiat negocierile privind acordurile de liber schimb cu Canada (CETA) în septembrie 2014, cu Singapore în octombrie 2014 și cu Vietnam în decembrie 2016. Mai recent, UE a lansat negocieri cu Filipine (decembrie 2015), Mexic (iunie 2016) și Indonezia (iulie 2016). După o lungă pauză, UE a reluat în 2016 negocierile comerciale cu țările Mercosur din America de Sud și se pregătește să înceapă negocierile cu Australia, Noua Zeelandă (Comisia propunând directive de negociere în septembrie 2017 pentru ambele țări) și Chile (Comisia propunând directive de negociere în octombrie 2017). De asemenea, în martie 2017 UE a reluat negocierile înghețate cu Malaysia, iar din octombrie 2017 s-a angajat în relansarea negocierilor cu India în vederea încheierii unui acord cuprinzător de liber schimb. Este de menționat că negocierile cu India au fost lansate în iunie 2007, dar s-au blocat după 12 runde de negocieri, în 2013 (European Commission, 2017h).

Un alt beneficiu semnificativ care este așteptat să decurgă pentru UE din noul Acord comercial este acela al ajungerii la o înțelegere separată cu Japonia în privința *protecției investițiilor și a mecanismului de soluționare a litigiilor în domeniu*, ceea ce ar fi de natură să pună în evidență importanța eforturilor reciproce de a aborda litigiile comerciale, în loc să se recurgă la dreptul comercial intern în mod unilateral. Realizarea acestui deziderat reprezintă o miză majoră pentru UE (Caseta 2).

Noua abordare europeană privind protecția investițiilor, propusă de Comisia Europeană în toamna anului 2015, răspunde unor întrebări legitime legate de această problemă, cum ar fi: creșterea nivelului de transparență; limitarea domeniului de aplicare; sporirea imparțialității; și îmbunătățirea selecției judecătorilor care examinează cazurile. Totodată, noul sistem conține prevederi foarte clare privind dreptul guvernelor de a promova politici în interesul public. Comisia Europeană dorește ca prevederile inovatoare privind protecția investițiilor incluse deja în acordurile sale de liber schimb cu Canada și Vietnam să deschidă calea pentru *o instanță multilaterală de investiții* în viitor, motiv pentru care a făcut propuneri în acest sens, atât în cadrul negocierilor cu SUA vizând TTIP, cât și al negocierilor cu Japonia (European Commission, 2016b).

După cum s-a menționat deja, în contextul negocierilor dintre UE și Japonia pe marginea protecției investițiilor din cadrul Acordului lor de liber schimb, UE a propus Japoniei noua soluție vizând *sistemul instanței de investiții*, în condițiile în care UE exclude posibilitatea revenirii la vechiul sistem de reglementare a diferendelor dintre investitori și stat

(ISDS) (European Commission, 2017b). Această problemă are o relevanță deosebită în lumina potențialului Statelor Unite de a recurge la o clauză de securitate națională pentru a justifica impunerea de taxe vamale asupra importurilor de oțel din China – o amenințare frecvent reiterată de președintele Trump.⁶ Or, atât UE, cât și Japonia împărtășesc dorința ca Washingtonul să-și mențină angajamentele asumate în cadrul OMC, întrucât nu doar China, ci și țările industrializate, incluzând statele membre ale UE și Japonia, ar fi lovite în mod nediscriminatoriu de asemenea taxe vamale (Brattberg și Schoff, 2017).

Caseta 2: Noul mecanism al UE de soluționare a litigiilor în sfera investițiilor

Încă din anul 2015, UE s-a angajat în reformarea sistemului actual de soluționare a litigiilor în domeniul investițiilor și crearea unei *instanțe multilaterale pentru investiții*, un organism cu caracter permanent, menit a decide asupra litigiilor din acest domeniu. Acest organism ar urma să se bazeze pe abordarea inovatoare a UE din acordurile sale bilaterale de liber schimb, deosebindu-se fundamental de vechiul sistem de soluționare a litigiilor dintre investitori și stat (ISDS).

În concepția UE, *instanța multilaterală pentru investiții* ar urma să înlocuiască sistemele bilaterale de instanțe pentru investiții prevăzute în acordurile comerciale și de investiții ale UE. De altfel, atât Acordul economic și comercial cuprinzător cu Canada (CETA), cât și Acordul de liber schimb cu Vietnam conțin dispoziții care anticipează tranziția de la sistemul bilateral al *instanțelor de investiții* inclus în aceste acorduri, la o *instanță multilaterală de investiții*, cu caracter permanent. În vederea asigurării coerenței politicilor la nivelul UE, dispoziții tranzitorii similare sunt propuse în contextul tuturor celorlalte negocieri comerciale bilaterale și/sau de investiții ale UE, în curs de desfășurare sau viitoare (European Commission, 2017f; European Commission (2017h). Mai mult, *instanța multilaterală pentru investiții* ar avea potențialul de a înlocui dispozițiile de soluționare a litigiilor din acordurile internaționale de investiții existente la nivel mondial (în număr de 3.330 în februarie 2017, incluzând cele peste 1.400 de acorduri încheiate de statele membre ale UE) (UNCTAD, 2017; European Commission, 2017f).

În fine, trebuie subliniat și faptul că tendințele de amplificare a reacțiilor adverse față de comerț și globalizare nu au ocolit nici UE. Principiile liberale vizând comerțul internațional sunt în prezent tot mai vehement contestate și în statele membre ale UE de către propriii cetățeni (Vimont, 2017a). Mai mult decât atât, însuși modelul economic european este tot mai des pus sub semnul întrebării, și sunt tot mai multe voci care susțin nevoia reformării întregului model al integrării europene, în scopul de a face Uniunea mai flexibilă și mai responsabilă.

Liberalizarea comerțului în interiorul și în afara UE, care vreme îndelungată a fost o sursă a creșterii economice, a ajuns să fie acum controversată. În timp ce globalizarea a

---

⁶ În aprilie 2017, Departamentul Comerțului a declanșat o investigație în baza Secțiunii 232 a legislației comerciale, în urma căreia a constatat că importurile de oțel și aluminiu amenință securitatea națională a SUA. Pentru contracararea acestei amenințări, Departamentul Comerțului a recomandat o gamă largă de remedii, incluzând impunerea unei taxe vamale globale de minimum 24% asupra importurilor de oțel și introducerea de cote care limitează importurile la 63% din volumul lor din 2017. La data de 1 martie 2018, președintele Trump a anunțat că va impune taxe vamale de 25% și, respectiv, 10% la toate importurile de oțel și aluminiu, fără a menționa și alte măsuri de restricționare a importurilor (The New York Times, 2018). Analistii Stratfor (2018) consideră însă că, deși implicațiile ar putea fi semnificative, provocările de natură legală, ca și părerile divizate pe plan intern (între aripa protecționistă și cea globalistă a administrației) ar putea să împiedice ca aceste taxe să devină efective.

generat oportunități și beneficii substanțiale anumitor regiuni și țări ale lumii, părți semnificative ale populației din UE au avut de pierdut în urma acestui proces. Șomajul ridicat, salariile stagnante și inegalitatea în creștere au contribuit la amplificarea frustrărilor cetățenilor din spațiul european. Percepția că aranjamentele economice existente sunt profund inechitabile pentru cetățenii obișnuiți a împins o parte importantă a populației din spațiul comunitar să facă alegeri politice extreme. Constituie o realitate că UE se confruntă în prezent cu o tendință de accentuare a orientărilor naționalist-populiste. Se impun a fi reamintite în acest sens dificultățile întâmpinate de finalizarea Acordului de liber schimb al UE cu Canada (CETA). Și chiar dacă Acordul comercial UE-Japonia semnat în iulie 2017 și finalizat în decembrie 2017 a beneficiat de dorința ambelor părți de a demonstra administrației americane că agenda de comerț liber poate continua și fără leadershipul Statelor Unite, procesul de ratificare ar putea dezvălui că mulți cetățeni ai UE sunt mai apropiați de opiniile lui Trump decât de cele ale lui Tusk pe această temă (Lehne și Valášek, 2017).

În opinia analiștilor, simpla revenire la modalitățile tradiționale de politică comercială nu mai pare a fi o opțiune. Pentru ca UE să înceapă să crească mai robust și mai durabil, liderii UE vor trebui să ia o serie de măsuri adiționale. Comerțul va rămâne pe mai departe important pentru creșterea economică, dar negocierile comerciale viitoare vor trebui să răspundă mai bine cerințelor cetățenilor de a fi protejate standardele sociale și cele de mediu și de a fi abordate cu toată seriozitatea interesele potențialilor perdanți de pe urma comerțului și a globalizării, prin intermediul unor politici adecvate (Lehne și Valášek, 2017).

4.2 O abordare din perspectiva Japoniei

Dincolo de a fi doar un mesaj ferm transmis de Japonia restului lumii, care demonstrează voința sa politică puternică de a promova comerțul liber pe fondul îngrijorărilor generate de creșterea protecționismului la nivel mondial, acordul încheiat cu UE este, în primul rând, o victorie politică pentru premierul japonez Shinzo Abe și totodată o repudiere a protecționismului promovat de administrația Trump.

După ce premierul nipon a susținut asiduu participarea Japoniei la acordul TPP din considerente legate de încurajarea exporturilor, încheierea acordului cu UE echivalează cu un nou stimulent pentru exporturile țării, fără riscul ca acesta să fie confruntat cu o reacție majoră din partea puternicului lobby al fermierilor japonezi. De altfel, Abe a descris pactul cu UE drept un pilon major al creșterii economice în cadrul programului său economic („abonomics”), chemat să asigure sectorului agricol protejat al Japoniei un nou impuls de a se reforma. Iar în contextul în care exporturile nete au contribuit substanțial la creșterea PIB japonez în anii recentți, un nou impuls dat exporturilor se va putea dovedi vital pentru susținerea celei mai îndelungate perioade de expansiune economică a Japoniei după 2006, ca și pentru asigurarea longevității politice a premierului Abe (Fensom, 2017).

Finalizarea acordului cu UE înainte de finele anului 2017, alături de succesul administrației Abe în ceea ce privește relansarea acordului TPP cu 11 membri (în formula

TPP-11, fără SUA) reprezintă o importantă victorie pentru premierul nipon în materie de liberalizare a comerțului, demonstrând capacitatea sa de a realiza reforme economice pe fondul provocărilor politice interne, legate inclusiv de ascensiunea politică recentă a guvernatorului din Tokyo, Yuriko Koike (Fensom, 2017).

În al doilea rând, în spatele acordului „precipitat” încheiat cu UE se află – potrivit unor surse japoneze – inclusiv dorința urgentă a guvernului japonez de a compensa tendința generală de încetinire pe plan internațional a demersurilor de convenire a acordurilor de liber schimb (The Japan Times, 2017a). Este de subliniat că, sub aspectul încheierii de acorduri bilaterale de comerț liber, Japonia se află cu mult în urma UE, dar și a altor țări din Asia, cum ar fi Coreea de Sud. Or, experții japonezi consideră că din perspectiva industriei prelucrătoare, Japonia ar trebui să pună în practică cât mai prompt acordurile sale comerciale negociate până acum și să inițieze noi asemenea demersuri pentru a recupera rămânerea în urmă în acest domeniu (Caseta 3). Analiztii sunt de părere că Acordul de liber schimb cu UE va impulsiona negocierea de către Japonia a unor viitoare acorduri de parteneriat economic, ceea ce ar putea reprezenta începutul unei perioade-record sub aspectul încheierii de acorduri de liber schimb, mai ales pe fondul presiunilor exercitate de Washington pentru declanșarea unor negocieri bilaterale (Fensom, 2017).⁷

Caseta 3: Acordurile de parteneriat economic și acordurile de liber schimb ale Japoniei, încheiate/în curs de negociere (situația în octombrie 2017)

- În vigoare sau semnate – 17: Singapore, Mexic, Malaysia, Chile, Thailanda, Indonezia, Brunei, ASEAN, Filipine, Elveția, Vietnam, India, Peru, Australia, Mongolia, TPP (semnat), UE (semnat);
- În curs de negociere (inclusiv negocieri încheiate și nesemnate) – 5: ASEAN, Columbia, Japonia-China-Coreea de Sud, RCEP, Turcia;
- Altele (negocieri amânate sau suspendate) – 3: Consiliul de Cooperare al Golfului (GCC), Coreea de Sud, Canada.

Sursa: Ministry of Foreign Affairs of Japan (2017).

În al treilea rând, nu încapă nicio îndoială că Acordul de liber schimb al Japoniei cu UE a contribuit la accelerarea negocierilor pentru implementarea unui acord TPP-11 fără Statele Unite, negocieri pe care le-a purtat Japonia cu cei 10 participanți rămași după părăsirea acordului de către SUA și care au fost finalizate în ianuarie 2018 (Australian Government, 2018). Legat de aceste negocieri, este de precizat că, după retragerea, în ianuarie 2017, de către președintele Trump a Statelor Unite din acordul TPP (semnat în februarie 2016, dar neintrat în vigoare), Japonia a depus eforturi uriașe pentru a negocia cu partenerii rămași

---

⁷ Încă de la preluarea mandatului său de președinte, Donald Trump a declarat că favorizează acordurile bilaterale și dezavuează cele multilaterale. Această opțiune se bazează pe convingerea sa că, în cadrul negocierilor bilaterale, SUA vor dispune de o pârghie mai puternică de a modela acordurile în funcție de interesele lor și astfel vor putea capta o parte mai mare din câștigurile obținute din orice acord. Deși până acum nu este clar cu ce țări anume intenționează administrația SUA să semneze noi acorduri comerciale bilaterale, cert este însă că inițial atenția acesteia s-a concentrat asupra Marii Britanii și Japoniei, pentru ca ulterior lista țărilor potențial candidate să se extindă, cuprinzând și Rusia, Vietnam, Taiwan-China și India (Gertz, 2017).

implementarea unui acord TPP-11 fără SUA, aceasta însemnând implicit o reducere a dimensiunii economice a pactului ca pondere în PIB global de la circa 40% la mai puțin de 15%.⁸ În același timp, acordul TPP putea intra în vigoare doar cu condiția ca cel puțin șase țări, deținând 85% sau mai mult din PIB cumulativ al celor 12 semnatori inițiali, să finalizeze procedurile interne. Întrucât SUA singure dețineau peste 60% din PIB cumulativ al membrilor inițiali, acest lucru era imposibil de realizat (The Japan Times, 2017b). Japonia, cea mai mare economie din grupul celor 11 membri rămași în TPP, a sperat să se ajungă la un acord la nivelul participanților la un potențial TPP-11 până la sfârșitul anului 2017, pentru a modifica aceste cerințe, dar în condițiile minimizării modificărilor aduse conținutului acordului inițial, ceea ce s-a și reușit.⁹

Eforturile asidue depuse de Japonia (susținute de Australia și Noua Zeelandă) pe tot parcursul anului 2017 în scopul resuscitării acordului TPP la nivelul celor 11 țări rămase în acord au dat roade, după cum demonstrează anunțul din 23 ianuarie 2018 al celor 11 țări participante privind înțelegerea la care au ajuns în ceea ce privește forma finală a *Acordului Cuprinzător și Progresiv pentru Parteneriatul Transpacific (TPP-11)* – denumirea noului acord TPP (Australian Government, 2018). Și putem remarca din nou încărcătura simbolică a momentului în care s-a făcut anunțul convenirii noului acord de liber schimb, și anume cu prilejul reuniunii anuale a Forumului Economic Mondial de la Davos, din 23-26 ianuarie 2018, pentru a marca astfel nu doar un eveniment esențial pentru modelarea procesului integrării economice și al creșterii economice în plan regional, ci și pentru a sublinia opțiunea clară a numeroase națiuni pentru liberalizarea în continuare a comerțului internațional și pentru prezervarea actualului sistem comercial global bazat pe reguli.

În al patrulea rând, noul acord comercial cu UE reprezintă pentru Japonia o pavăză împotriva presiunilor SUA în direcția încheierii unei înțelegeri bilaterale. Potrivit cotidianului economic japonez *Nikkei* – citat de Fensom (2017) –, în cazul în care se va pune problema încheierii unui asemenea acord bilateral cu SUA, Japonia va putea menține nivelul reducerii taxelor vamale pe care l-a convenit cu UE pentru o serie de produse, precum produsele lactate, carnea de vită și carnea de porc, și să refuze orice alte concesiuni. Ca atare, Acordul de liber schimb al Japoniei cu UE și Acordul TPP-11 care exclude Washingtonul sunt considerate a reprezenta cei doi ași în mână autorităților de la Tokyo.

În fine, semnarea Acordului de liber schimb cu UE generează încă două avantaje potențiale Japoniei, și anume: (1) poate oferi o garanție că standardele încorporate în acordul

---

⁸ Noul acord TPP-11 implică Australia, Brunei Darussalam, Canada, Chile, Japonia, Malaysia, Mexic, Noua Zeelandă, Peru, Singapore și Vietnam, și acoperă 13,5% din PIB mondial, 6,8% din populația lumii și 15,3% din comerțul global (Australian Government, 2018).

⁹ Un asemenea acord s-a realizat la reuniunea la nivel înalt a țărilor participante la TPP-11, în marja summitului APEC din 10-11 noiembrie 2017, de la Danang (Vietnam). Cele 11 națiuni rămase au reușit să mențină intacte angajamentele privind accesul pe piață (liberalizarea taxelor vamale urmând să se desfășoare conform prevederilor inițiale) și să limiteze disciplinele propuse spre suspendare (până în momentul revenirii SUA) la un număr de 20 (vizând, de exemplu, procedurile de soluționare a litigiilor dintre investitori și stat, regulile privind drepturile de proprietate intelectuală). Ca atare, nu au fost distruse capitole întregi, ci dimpotrivă, rezultatele reflectă dorința părților de a păstra acordul integral și de a menține nivelul ridicat de ambiție (Solis, 2017).

TPP sunt incluse și în alte aranjamente comerciale ale SUA care prezintă interes pentru Japonia, cum ar fi NAFTA, sau orice alt acord comercial viitor negociat în plan bilateral cu SUA; și (2) se poate dovedi a fi de mare ajutor Japoniei în crearea de presiuni pentru stabilirea unor standarde înalte (în domenii, precum proprietatea intelectuală și achizițiile publice) în contextul negocierilor pe care le poartă Japonia în regiunea Asia-Pacific privind *Parteneriatul Economic Regional Cuprinzător (RCEP)*¹⁰ (Brattberg și Schoff, 2017).

Japonia își asumă, așadar, o misiune de leadership în materie de comerț global atât prin Acordul de liber schimb încheiat cu UE, cât și prin salvarea proiectului TPP, și aceasta nu din năzuința de a înlocui Statele Unite în rolul lor tradițional jucat în diplomația economică mondială și regională, ci mai curând din dorința de a le încuraja să revină la acest rol. Și nu încapă nicio îndoială că în materie de leadership capacitățile Japoniei s-au consolidat semnificativ în condițiile în care, la scurt timp după semnarea Acordului cu UE, a încheiat cu succes negocierile la nivelul mării diversități a națiunilor care compun noul TPP-11, astfel încât să mențină intact acordul comercial foarte ambițios, chiar și dacă „magnetul original” (economia și securitatea americană) nu va figura în acord în viitorul previzibil (Solis, 2017).

Este însă la fel de adevărat că în privința beneficiilor potențiale care ar urma să derive pentru Japonia din Acordul de liber schimb cu UE s-au făcut auzite și opinii mult mai rezervate. Astfel, unii experți japonezi au opinat că ar fi mult prea devreme pentru a putea evalua acordul sub toate aspectele sale, în timp ce alții au considerat că efectele sale vor fi negative dacă nu vor fi luate măsuri de protecție a fermierilor autohtoni. În fine, au fost și voci care au avertizat că ajungerea la un acord general nu înseamnă neapărat că procesul de finalizare a acestuia va fi la fel de neted cum a fost planificat, existând încă detalii în care cele două părți trebuie să găsească un compromis (The Japan Times, 2017a).

5. Efectele comerciale ale Acordului de liber schimb UE-Japonia pentru SUA

Se manifestă un larg consens în rândul observatorilor scenei economice americane atunci când apreciază că noul Acord de liber schimb dintre UE și Japonia este de natură să ridice provocări majore la adresa politicii comerciale promovate de administrația americană.

Analiștii americani din cercurile apropiate Congresului apreciază că, prin implicațiile sale, Acordul comercial UE-Japonia ar putea influența activitatea de supraveghere de către Congresul american a legislației privind politica comercială a SUA, precum și procesul de legiferare în domeniu (Akhtar și Williams, 2017). Aceasta întrucât Acordul demonstrează că două dintre cele mai mari economii din lume intenționează să continue procesul de liberalizare și de stabilire a regulilor pentru comerțul global, în pofida schimbării politicii

---

¹⁰ RCEP este un acord în curs de negociere, implicând 16 țări: Japonia, Australia, Noua Zeelandă, China, India, Coreea de Sud și cele 10 state membre ale Asociației Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN), respectiv, Brunei Darussalam, Cambodgia, Filipine, Indonezia, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailanda și Vietnam. Acordul RCEP acoperă aproape 50% din populația mondială, 30% din venitul global și 30% din comerțul mondial (Cook și Das, 2017). Negocierile au început în mai 2013. Deși inițial părțile planificaseră încheierea acordului în 2017, finalizarea și ratificarea acestuia rămân incerte și în 2018.

comerciale a Statelor Unite în conformitate cu strategia „America în prim-plan” a președintelui Trump, care până acum s-a focalizat preponderent pe practicile comerciale „neloiale” ale partenerilor comerciali ai SUA și pe revizuirea unor acorduri de liber schimb mai vechi, precum NAFTA și KORUS. Totodată, în opinia acestor analiști, Acordul de liber schimb dintre UE și Japonia ridică întrebarea dacă în viitoarele negocieri comerciale internaționale Statele Unite vor juca un rol activ sau unul reactiv și, pe cale de consecință, care vor fi costurile și beneficiile asociate fiecăreia dintre cele două abordări (Akhtar și Williams, 2017).

Alți experți americani se întreabă dacă, dincolo de importanța în sine și valoarea sa simbolică, Acordul de liber schimb dintre UE și Japonia ar putea servi ca punct de cotitură pentru Statele Unite, în contextul în care administrația Trump își definește viitoarea agendă comercială (Brattberg și Schoff, 2017).

Două argumente principale sunt aduse în susținerea opiniei că Acordul UE-Japonia ar putea exercita o influență asupra politicii comerciale a noii administrații americane, și anume că:

(1) dispune de potențialul de a plasa companiile americane într-un dezavantaj competitiv pe două piețe majore ale SUA; și

(2) ar putea afecta capacitatea SUA de a-și aduce contribuția la modelarea noilor reguli și norme vizând comerțul internațional.

În ceea ce privește implicațiile comerciale pentru Statele Unite, este larg împărtășită opinia că noul Acord UE-Japonia ar putea determina o creștere a prețului relativ al exporturilor de bunuri și servicii ale SUA atât în UE, cât și în Japonia, ceea ce ar conduce la scăderea competitivității acestora pe cele două piețe majore ale SUA (Akhtar și Williams, 2017; Brattberg și Schoff, 2017).

Această opinie este susținută de observația că UE-28 și Japonia se numără printre primii cinci parteneri comerciali ai SUA, revenindu-le împreună aproximativ un sfert din schimburile comerciale totale ale SUA. La nivelul anului 2016, de exemplu, piața UE-28 a absorbit exporturi americane de bunuri în valoare de aproape 246 miliarde de euro și piața Japoniei de peste 57 miliarde de euro, iar ca sursă a importurilor americane, cele două piețe au fost și mai importante (Tabelul 4).

În condițiile în care scad taxele vamale la exporturile UE în Japonia, firmele americane care produc sau vând carne de vită, carne de porc, vin, încălțăminte, produse cosmetice, materiale plastice și o gamă largă de alte produse în Japonia vor putea fi confruntate cu o reducere semnificativă a competitivității lor în termeni de preț. Or aceste efecte vin să se adauge celor generate de un acord similar încheiat de Japonia cu Australia, care afectează deja unele dintre aceste produse. La rândul lor, producătorii de automobile din SUA vor fi dezavantajați atât pe piața UE, cât și pe cea a Japoniei în cazul în care Acordul UE-Japonia va intra în vigoare. Mai mult decât atât, regulile care guvernează comerțul cu servicii, drepturile de proprietate intelectuală, originea produselor, standardele de siguranță auto și multe alte aspecte comerciale se află în pericolul de a fi elaborate fără aportul SUA (Brattberg și Schoff, 2017).

Tabelul 4: Principalii 5 parteneri comerciali ai SUA, în 2016

Exporturi			Importuri		
Poziție/partener	Valoare (mil. euro)	Pondere (% din total)	Poziție/partener	Valoare (mil. euro)	Pondere (% din total)
Total exporturi, din care:	1.313.306	100,0	Total importuri, din care:	1.977.756	100,0
1. UE-28	245.575	18,7	1. China	418.116	21,1
2. Canada	240.275	18,3	2. UE-28	376.498	19,0
3. Mexic	208.654	15,9	3. Mexic	265.743	13,4
4. China	104.594	8,0	4. Canada	251.212	12,7
5. Japonia	57.154	4,4	5. Japonia	119.434	6,0

Sursa: European Commission (2017d).

Desigur, impactul asupra firmelor americane al Acordului de liber schimb dintre UE și Japonia ar varia în funcție de produs, cele mai afectate fiind produsele tranzacționate intens, ca și cele care beneficiază de cea mai mare marjă preferențială (diferența dintre nivelurile taxelor vamale în regimul clauzei națiunii celei mai favorizate și cele în regim preferențial, mult mai scăzute). În plus, Acordul va asigura accesul la costuri mai reduse la bunurile intermediare deopotrivă în UE și în Japonia, ceea ce ar putea avea efecte pe termen lung asupra lanțurilor globale ale valorii și asupra deciziilor de localizare a producției de către firmele transnaționale (Akhtar și Williams, 2017). În condițiile în care peste două treimi din comerțul mondial se derulează în prezent prin intermediul lanțurilor globale de producție ale corporațiilor transnaționale, iar celor din SUA le revine un rol esențial, este lesne de înțeles că interesele comerciale ale SUA ar putea fi serios prejudiciate în perspectivă.

Mai mult decât atât, la aceste consecințe nefavorabile induse în plan comercial de Acordul de liber schimb UE-Japonia, se vor adăuga și efectele potențiale care vor decurge din intrarea în vigoare, într-un viitor apropiat, a acordului TPP-11. Când va deveni funcțional, acesta va fi cel mai mare acord comercial de la înființarea OMC, în 1995. Pe lângă diminuarea semnificativă a barierelor comerciale dintre părțile TPP-11, Acordul include noi reguli importante în domenii, precum comerțul digital, discipline privind întreprinderile de stat și noi angajamente pentru consolidarea acțiunilor de apărare a mediului și a drepturilor lucrătorilor. Or, companiile din SUA nu vor mai putea profita de aceste oportunități, plasându-se implicit într-o situație dezavantajoasă sub aspect competitiv în raport cu companiile din celelalte țări participante la TPP-11 (Meltzer, 2017). Desigur, acordul TPP-11 rămâne deschis, în sensul că și alte țări doritoare vor putea adera, ceea ce este benefic pentru liberalizarea comerțului în general. Aceasta mai înseamnă că o viitoare administrație americană ar putea decide ca SUA să se alăture, la un moment dat, noului acord TPP-11, numai că atunci SUA vor fi nevoite să accepte condiții mai puțin ajustate intereselor lor specifice decât în cazul acordului inițial.

Tot mai numeroși analiști americani apreciază că, pe măsură ce economiile din Europa și Asia și chiar din vecinătatea SUA, cum ar fi Canada și Mexic, fac progrese în convenirea de acorduri comerciale care exclud Statele Unite, economia americană rămâne, în mod evident,

în urmă. Implicit, administrația Trump pune producătorii din SUA, fermierii, furnizorii de servicii și alți actori din economia americană în dezavantaj atunci când nu este prezentă în diplomația comercială multilaterală (Meltzer, 2017). De aceea, este tot mai larg împărtășită opinia că aceste provocări ar trebui să mobilizeze industria americană și guvernatorii statelor federale pentru a face lobby pe lângă Congres și Casa Albă în vederea adoptării unei abordări mai flexibile vizavi de acordurile comerciale multilaterale (Brattberg și Schoff, 2017).

Pe de altă parte, dacă toate aspectele divergente din Acordul de liber schimb UE-Japonia vor fi soluționate, iar acesta va deveni funcțional în 2019, în conformitate cu intenția părților, este foarte probabil ca acest lucru să grăbească interesul SUA de a relua negocierile TTIP cu UE și de a încheia un acord de liber schimb bilateral cu Japonia pentru a se asigura că pe aceste două mari piețe competitivitatea firmelor americane nu va avea de suferit. Iar un argument oferit de analiștii americani în acest sens este acela că, în mod similar, finalizarea în 2010 a Acordului de liber schimb dintre UE și Coreea de Sud a precipitat ratificarea de către SUA a propriului acord de liber schimb cu Coreea de Sud în 2011 (Akhtar și Williams, 2017).

6. Implicațiile geostrategice ale Acordului de liber schimb UE-Japonia

După cum s-a arătat, noul Acord de liber schimb UE-Japonia este o dovadă că cele două mari economii sunt determinate să continue nu doar procesul de *liberalizare* a comerțului global, ci și demersul de *stabilire a noilor reguli comerciale* chiar și fără Statele Unite, dacă acest lucru se impune. Procedând astfel, Japonia și UE transmit un mesaj ferm Washingtonului: să se îmbarce alături de ele sau să-și asume riscul rămânerii în urmă (Brattberg și Schoff, 2017).

Timp de peste șapte decenii, Statele Unite au gestionat o ordine mondială liberală, organizată în jurul unor alianțe și bazată pe reguli – cum ar fi multilateralismul, democrația și statul de drept. Și, în mod tradițional, Statele Unite și-au asumat rolul de leadership în modelarea regulilor și disciplinelor care stau la baza sistemului comercial internațional.

Parteneriatul Transpacific (TPP), acordul de liber schimb din care Statele Unite au fost retrase în ianuarie 2017 printr-o decizie a președintelui american Donald Trump, urma să joace un rol esențial în demersul de stabilire a noilor reguli și discipline reclamate de comerțul global al secolului al XXI-lea. Acordul original, incluzând 12 națiuni de pe ambele coaste ale Pacificului și acoperind 40% din economia globală, nu a avut ca obiectiv doar obținerea de beneficii economice pe termen scurt prin reducerea taxelor vamale și eliminarea barierelor comerciale în calea bunurilor și serviciilor americane, ci a fost înainte de toate un demers strategic menit să consolideze legăturile dintre aliații și partenerii SUA și să modeleze regulile și standardele ordinii economice internaționale pe termen lung. Dimensiunea comercială a inițiativei TPP nu poate fi, așadar, disociată de contextul geopolitic și mai cu seamă de ambițiile geostrategice ale SUA, în noile condiții ale redistribuirii puterii globale în favoarea noilor centre de putere emergente. Privit din această perspectivă, acordul TPP a fost conceput ca o contrapondere la puterea economică în creștere a Chinei și totodată o încercare evidentă

din partea SUA de a transfera negocierile comerciale din cadrul multilateral al OMC – și, implicit, cooperarea multilaterală blocată din cauza eșuării Runderi Doha – într-un cadru nou, alcătuit dintr-un grup de țări dispuse să se angajeze într-o liberalizare de anvergură a comerțului și să codifice noile reguli comerciale și de investiții, care să permită Statelor Unite elaborarea și modelarea noului corpus de norme comerciale pentru viitor, în conformitate cu interesele acestora (Allee și Lugg, 2016).

TPP nu trebuie privit, așadar, doar ca un acord oarecare dintr-o serie de acorduri comerciale care vizează liberalizarea în continuare a comerțului, întrucât un obiectiv major al acestuia a fost acela de a „ridica ștacheta” în domeniul reglementării comerțului și de a stabili un set de reguli, incluzând aspecte legate de mediu și de muncă, prin care să se creeze presiuni asupra unor țări emergente, precum China, pentru a se conforma acestor reguli. China nu a fost invitată să participe la TPP fiindcă nu se ridică la standardele stipulate prin acest acord.¹¹ Din acest motiv, acordul TPP a fost deseori descris, în special de presa chineză, drept componenta economică a politicii președintelui american Barack Obama în Asia și ostilă aderării Chinei la acord (Pettis, 2016). Acest aspect este, în mod cert, parte intrinsecă a strategiei TPP, dar la fel este și intenția de a crea condiții concurențiale mai echitabile pentru țări ca Statele Unite, ai căror producători sunt forțați să respecte reglementări interne foarte stricte, în timp ce producătorii din străinătate cu care concurează pe piețele externe nu sunt supuși unor asemenea cerințe (Pettis, 2016).

Administrația americană precedentă a conceput acordurile de liber schimb *TPP* și *TTIP* ca o oportunitate de a prelua leadershipul în ceea ce privește stabilirea noilor reguli comerciale globale împreună cu partenerii comerciali cu viziuni similare. Și deși Barack Obama a simțit, la rândul său, că o lume multipolară îngreuiază sarcina Americii de a conduce, a încercat totuși să găsească încă soluții în limitele unui cadru multilateral (Vimont, 2017b).

Or, în conformitate cu politica sa comercială bazată pe platforma „America în prim-plan”, președintele american Donald Trump nu este adeptul multilateralismului și nu favorizează organizațiile sau alianțele multilaterale, considerând că interesul Americii nu este promovat în mod adecvat în cadrul organizațiilor sau al alianțelor multilaterale. El diferă de predecesorii săi, fiindcă pare a se mișca într-o direcție diferită și totodată mai mult pe cont propriu, ilustrând un leadership american care merge înainte singur și devine din ce în ce mai izolat. Or lumea de azi este alcătuită din mai multe națiuni care dispun de putere și ale căror prezență, acțiune și influență trebuie luate în considerare. Și nu este vorba doar de Rusia, ci și de o China puternică, de o Indie influentă, de Japonia și mulți alți parteneri, inclusiv națiunile europene (Vimont, 2017b). Dar, în condițiile în care administrația Trump pare pregătită să

---

¹¹ În schimb, China a propus un pact comercial rival cu cerințe mai puțin stringente – *Parteneriatul Economic Regional Cuprinzător (RCEP)* –, care exclude SUA, dar include Australia, Noua Zeelandă, Japonia, China, India, Coreea de Sud și cele 10 state membre ale ASEAN. Spre deosebire de TPP, care este un acord proiectat preponderent de Washington, având în centrul său economia americană, RCEP are ca lider Beijingul și are în nucleul său economia chineză. Dacă va fi finalizat și ratificat, RCEP va fi cel mai mare acord comercial și de investiții realizat de la încheierea Runderi Uruguay. Vezi și nota de subsol precedentă.

rămână pe „bancheta din spate” și să abandoneze leadershipul său tradițional, numeroși analiști americani se întrebă dacă o asemenea poziție este în interesul SUA și dacă este totodată sustenabilă, apreciind că, la un moment dat, administrația Trump va fi nevoită să schimbe această atitudine care nu aduce beneficii comunității americane de afaceri (Vimont, 2017b).

În condițiile retragerii SUA din TPP și ale înghețării negocierilor TTIP, Acordul de liber schimb UE-Japonia ridică o întrebare de ordin strategic privind *abilitatea Statelor Unite de a mai modela regulile comerciale globale*. Această întrebare este cu atât mai importantă cu cât se mențin numeroase puncte divergente între UE și SUA în privința modelării regulilor comerțului global și în special în ceea ce privește abordarea *aspectelor de reglementare* în cadrul acordurilor de liber schimb.¹² Or, noul acord comercial UE-Japonia ar putea determina ca abordarea UE bazată pe principiul precauției să ajungă predominantă în raport cu abordarea bazată pe risc, promovată de SUA (Akhtar și Williams, 2017). De asemenea, numeroase companii americane se opun eforturilor UE de a extinde indicațiile geografice protejate, considerându-le o constrângere privind utilizarea denumirilor alimentare generice. Un alt aspect care ridică probleme se referă la absența din acordul UE-Japonia a angajamentelor privind *fluxurile de date transfrontaliere și protecția acestora*, ceea ce este în contrast cu abordarea americană din acordul TPP de exemplu, reflectată în includerea unor dispoziții foarte precise privind acest aspect, pe care multe părți interesate din Statele Unite continuă să le sprijine. În fine, noul sistem al *instanței de investiții* propus de UE pentru soluționarea litigiilor diferă radical de sistemul de soluționare a litigiilor dintre investitori și state (ISDS) favorizat de administrația americană și inclus, implicit, în acordurile de liber schimb ale SUA (Akhtar și Williams, 2017). Japonia și-a exprimat, la rândul său, preferința pentru vechiul sistem ISDS, iar – așa cum s-a văzut – această divergență de poziție dintre UE și Japonia în materie de soluționare a litigiilor nu a fost încă tranșată în cadrul Acordului lor de liber schimb.

7. Concluzii

Atât UE, cât și Japonia datorează securitatea și prosperitatea lor economică actuală, într-o măsură covârșitoare, ordinii internaționale bazate pe reguli și anumite principii (ale democrației, drepturilor individuale, piețelor deschise și ale soluționării pașnice a litigiilor), pe care a făurit-o SUA imediat după cel de-al Doilea Război Mondial și pe care a gestionat-o ulterior în parteneriat cu UE. Ca mari economii orientate spre export, ambele au beneficiat de-a lungul timpului de pe urma regimului comercial multilateral, pe care au tot interesul să-l

---

¹² După cum se știe, în zilele noastre, acordurile comerciale nu se rezumă doar la prevederi de eliminare a taxelor vamale (adică a obstacolelor de la granițele naționale), ci vizează într-o măsură chiar mai mare prevederi menite a elimina/atenua obstacolele din interiorul granițelor naționale, prin intermediul armonizării standardelor, procedurilor și a reglementărilor interne, în scopul stimulării fluxurilor comerciale.

prezerve. Ele împărtășesc, prin urmare, o miză comună în privința modelării în perspectivă a ordinii economice globale.

În anii recentți, UE și Japonia au fost interesate să încheie acorduri comerciale preferențiale mai complexe cu SUA din raționamente economice și mai ales strategice. Astfel, UE a declanșat în 2013 negocierile cu SUA în vederea realizării TTIP, iar Japonia s-a raliat din 2013 negocierilor privind TPP derulate din 2010 de 11 națiuni din zona Pacificului, incluzând SUA. Aceste înțelegeri comerciale nu aveau ca obiectiv doar realizarea de beneficii economice reciproce, ci au fost considerate, înainte de toate, o modalitate de modelare, pe termen lung, a ordinii economice internaționale și a regulilor comerțului global. Totodată, aceste acorduri urmau să aprofundeze parteneriatele de securitate ale UE și Japoniei cu Washingtonul, pe fundalul presiunilor crescânde exercitate de China în Asia și de Rusia în Europa.

Alegerea lui Donald Trump ca președinte al Statelor Unite și schimbările radicale intervenite în orientarea politicii comerciale a SUA – începând cu naționalismul economic și protecționismul promovate de noua administrație în baza viziunii „America pe primul loc” și aversiunea declarată față de demersurile multilaterale de liberalizare a comerțului și până la dezangajarea SUA de la rolul lor de lider în stabilirea și menținerea ordinii economice internaționale – au constituit o lovitură puternică deopotrivă pentru UE și Japonia, care, odată cu preluarea mandatului de către noul președinte al SUA, au fost puse în fața deciziei de retragere a SUA din TPP și, respectiv, de înghețare de facto a negocierilor TTIP.

Aceste decizii au accelerat negocierile dintre UE și Japonia în vederea finalizării propriului lor acord comercial bilateral, astfel încât în decembrie 2017 cele două părți au încheiat discuțiile finale pe marginea Acordului de liber schimb și, respectiv, a Acordului de parteneriat economic.

Dacă în anii următori declanșării negocierilor bilaterale în 2013 realizarea Acordului nu părea a fi o prioritate pentru cele două părți, în noile circumstanțe internaționale determinate de retragerea SUA din rolul lor tradițional de lider în sfera comerțului global, atât UE, cât și Japonia au dorit să demonstreze că sunt în măsură să umple vidul lăsat în urma acestui demers al administrației americane. Totodată, prin semnarea Acordului pe fondul protecționismului în creștere la nivel global, cele două părți au dorit să transmită un mesaj puternic lumii că sunt decise să devină „portdrapelul comerțului liber” și să preia leadershipul în domeniul comerțului global. Și chiar dacă ratificarea se va dovedi, probabil, un demers dificil și îndelungat, Acordul va reprezenta o importantă piatră de hotar.

Beneficiile economice care sunt așteptate a deriva din Acordul de parteneriat economic dintre UE și Japonia pentru fiecare dintre părți sunt substanțiale. În plus, Acordul ar urma să asigure semnatarilor o serie de beneficii asociate politicilor lor economice interne și politicilor lor externe. Iar în contextul replierii Statelor Unite spre interior și al promovării unor politici comerciale protecționiste și potrivnice globalizării, Acordul dobândește o relevanță deosebită nu doar pentru că va oferi noi oportunități și alternative comerciale companiilor din UE și Japonia, dar și pentru că va asigura acestora avantaje competitive

semnificative în raport cu exportatorii americani pe piețe internaționale majore. Și, nu în ultimul rând, noul Acord va avea importante repercusiuni în plan geostrategic.

Fără îndoială, în fața provocărilor fără precedent pe care le ridică la adresa ordinii internaționale existente și a sistemului comercial multilateral retragerea SUA din rolul lor tradițional de lider în materie de probleme comerciale globale și de modelare a ordinii internaționale, UE și Japoniei le revine datoria să-și aprofundeze parteneriatul strategic și să extindă rețeaua de alianțe cu statele care împărtășesc vederi similare în privința apărării, consolidării și modelării în continuare a ordinii existente.

Noua abordare strategică pe care se fundamentează politica comercială a administrației Trump constituie o îndepărtare de la principiile enunțate de strategiile de securitate națională precedente ale SUA și reflectă o mutație fundamentală dinspre o viziune a ordinii internaționale liberale înspre o abordare introvertită și protecționistă și, implicit, înspre o viziune asupra relațiilor comerciale dintre națiuni ca joc cu sumă zero. SUA au oscilat întotdeauna între multilateralism și unilateralism, dar punând America pe primul loc în cadrul politicii sale externe, președintele Trump conduce o campanie lentă și constantă împotriva regulilor, instituțiilor și alianțelor care au fost înființate în perioada postbelică și care au susținut lumea occidentală. Iar atât timp cât principiul călăuzitor al politicii externe a SUA rămâne cantonat în viziunea „America pe primul loc” – stipulat de altfel prin *Strategia de securitate națională a administrației Trump* din decembrie 2017 –, evoluțiile din sfera politicilor comerciale pe plan internațional se vor menține într-o stare de flux. Totodată, viitorul ordinii mondiale și al sistemului comercial deschis rămâne sub semnul incertitudinilor, și în multe privințe va depinde de deciziile politice ale președintelui Trump, ca și de reacțiile de răspuns la aceste decizii pe plan internațional.

În condițiile în care lumea se transformă într-un ritm tot mai accelerat, mai ales în ceea ce privește echilibrul puterilor și noile realități geopolitice care se conturează pe plan internațional, în care continuă să se manifeste incertitudini majore cu privire la obiectivele noii administrații americane, iar Rusia, China și alte puteri emergente acționează în direcția apărării intereselor lor naționale înguste, UE îi revine un rol crucial în protejarea sistemului comercial internațional bazat pe reguli. Întrucât are o poziție unică pentru a dezvolta rețele de relații și alianțe care să consolideze stabilitatea relațiilor internaționale și să asigure guvernarea globală, Uniunea trebuie să-și intensifice substanțial eforturile pentru a-și asuma o responsabilitate mult mai mare la nivel global și a se concentra asupra noului său rol de principal garant al ordinii mondiale liberale. Acordul de parteneriat economic cu Japonia este un pas important în direcția conștientizării și punerii în aplicare a acestui rol.

Referințe bibliografice

- Akhtar, Sh. I., Williams, B. R. (2017). The Proposed EU-Japan FTA and Implications for U.S. Trade Policy, *CRS (Congressional Research Service) INSIGHT*, July 14. Disponibil la: <https://fas.org/sgp/crs/row/IN10738.pdf>
- Allee, T., Lugg, A. (2016), Who wrote the rules for the Trans-Pacific Partnership? *Research and Politics*, July - September 2016. Disponibil la: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2053168016658919>.

- Australian Government (2018). Department of Foreign Affairs and Trade. *Trans-Pacific Partnership* <http://dfat.gov.au/trade/agreements/tpp/news/Pages/news.aspx#tpp-news-20180124>
- Brattberg E., Schoff, J. L. (2017). Can the EU-Japan Deal Prompt a U.S. Recalibration on Trade? July 12, *Carnegie Endowment for International Peace*. Disponibil la: carnegieendowment.org/2017/07/12/can-eu-japan-deal-prompt-u.s.-recalibration-on-trade-pub-71505?mkt_tok.
- Cook, M., Das, S. B. (2017). *RCEP's Strategic Opportunity*, PERSPECTIVE, ISSUE: 2017 No. 76, RESEARCHERS AT ISEAS – YUSOF ISHAK INSTITUTE ANALYSE CURRENT EVENTS, Singapore, 16 October. Disponibil la: https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2017_76.pdf.
- The Economist (2017). *Jeepa's creepers. A new trade deal between the EU and Japan*, July 8. Disponibil la: <https://www.economist.com/news/finance-and-economics/21724830-besides-slashing-tariffs-cheese-and-cars-it-sends-message-donald-trump>.
- European Commission (2016a). *Report from the Commission to the Council and the European Parliament on Trade and Investment Barriers and Protectionist Trends 1 July 2014 - 31 December 2015*, Brussels, 20.6.2016 COM (2016) 406 final.
- European Commission (2016b). Speech. Cecilia Malmström, Commissioner for Trade. "EU Trade Priorities in 2016", 10 March, Peterson Institute, Washington D.C. Disponibil la: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/march/tradoc_154345.pdf
- European Commission (2017a). Press release. *EU and Japan finalise Economic Partnership Agreement*. Japan/Brussels, 8 December. Disponibil la: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1767>
- European Commission (2017b). Fact Sheet. *Key elements of the EU-Japan Economic Partnership Agreement*, Brussels, 6 July. Disponibil la: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-1903_en.htm
- European Commission (2017c). Directorate-General for Trade. *European Union, Trade in goods with Japan*. Disponibil la: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113403.pdf.
- European Commission (2017d). Directorate-General for Trade. *European Union, Trade in goods with USA*. Disponibil la: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113465.pdf.
- European Commission (2017e). Directorate-General for Trade. *Japan*. Disponibil la http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111836.pdf
- European Commission (2017f). News archive. Dispute settlement. *The Multilateral Investment Court project*. Brussels, 21 December/Latest update on 20 October 2017. Disponibil la: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1608>
- European Commission (2017g). Policy. EU Trade Commissioner Cecilia Malmström Bruegel Lunch Talk. "The future of EU trade policy", Brussels, 24 January. Disponibil la: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/january/tradoc_155261.pdf
- European Commission (2017h). *OVERVIEW OF FTA AND OTHER TRADE NEGOTIATIONS* Updated November 2017. Disponibil la: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_118238.pdf
- Fensom, A. (2017). With EU Deal, Japan Sends Powerful Message on Free Trade, *The Diplomat*, July 8. Disponibil la: <http://thediplomat.com/2017/07/with-eu-deal-japan-sends-powerful-message-on-free-trade/>
- Gertz, G. (2017). What will Trump's embrace of bilateralism mean for America's trade partners? *Brookings*, February 8. Disponibil la: <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2017/02/08/what-will-trumps-embrace-of-bilateralism-mean-for-americas-trade-partners/>
- The Japan Times (2017a). *EU free trade deal likely to hurt Japan's dairy farmers, wineries*, July 11. Disponibil la: <http://www.japantimes.co.jp/news/2017/07/11/business/eu-free-trade-deal-likely-hurt-japans-dairy-farmers-winerries/#.WWtyLOIRXDd>
- The Japan Times (2017b). *TPP chief negotiators meet to hash out deal with or without U.S.*, July 12. Disponibil la: <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/07/12/business/tpp-chief-negotiators-meet-hash-deal-without-u-s/#.WhWYxjexXDc>.
- Lehne, St., Valášek, T. (2017). The EU Is Not Out of the Danger Zone, *Carnegie Endowment for International Peace*, July 13. Disponibil la: http://carnegieeurope.eu/2017/07/13/eu-is-not-out-of-danger-zone-pub-71528?mkt_tok=eyJpIjoiTm1FeU9HVXhaVE0wWXpabCIiOiJ0aDhobG5KdTdMRUk2MIZhbFkzdTF

- Meltzer, J. P. (2017). The fallout from Trump's Asia tour on trade, *Brookings*, November 15. Disponibil la: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/11/15/the-fallout-from-trumps-asia-tour-on-trade/>
- Ministry of Foreign Affairs of Japan (2017). *Free Trade Agreement (FTA) and Economic Partnership Agreement (EPA)*. Disponibil la: <http://www.mofa.go.jp/policy/economy/fta/index.html>, accesat la 9 octombrie 2017.
- The New York Times (2018). *Trump to Impose Sweeping Steel and Aluminum Tariffs*. March 1. Disponibil la: <https://www.nytimes.com/2018/03/01/business/trump-tariffs.html>
- Pettis, M. (2016). A U.S. Retreat on Global Trade Will Not Lead to a Shift in Power, *Carnegie Endowment for International Peace*, December 16, Disponibil la: <http://carnegieendowment.org/chinafinancialmarkets/66485>
- Solis, M. (2017). The new geopolitics of trade in Asia, *Brookings*, November 15. Disponibil la: https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/11/15/the-new-geopolitics-of-trade-in-asia/?utm_campaign=Brookings%20Brief&utm_source=hs_email&utm_medium=email&utm_content=5849339
- Stratfor (2018). *Trump's Trade Challenges*. February 19. Disponibil la: https://worldview.stratfor.com/article/trumps-trade-challenges?utm_campaign=B2C_LL_Push&utm_source=hs_email&utm_medium=email&utm_content=608
- UNCTAD (2017). *Investment Policy Monitor – March 2017*, Geneva.
- Vimont, P. (2017a). The European Project in Crisis: Myths and Realities, *Carnegie Europe*, November 17. Disponibil la: http://carnegieeurope.eu/2017/11/17/european-project-in-crisis-myths-and-realities-pub-74770?mkt_tok=eyJpIjoi
- Vimont, P. (2017b). Is Trump Acting in the U.S. Interest?, *Carnegie Europe*, October 14. Disponibil la: <http://carnegieeurope.eu/2017/10/14/is-trump-acting-in-u.s.-interest-pub-73429>
- The White House (2017). *National Security Strategy of the United States of America*, December, Washington, DC. Disponibil la: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.
- WTO (2017a). *Tariff Profiles*. Disponibil la: <http://stat.wto.org/TariffProfile/WSDBTariffPFView.aspx?Language=E&Country=E28%2cJP%2cUS>. Accesat la data de 20 noiembrie 2017.
- WTO (2017b). *WTO World Trade Statistical Review 2017*, Geneva.

:

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Ghibuțiu, A. (2018). Implicațiile economice și geopolitice ale Acordului de parteneriat economic UE-Japonia, *Revista de Economie Mondială*, 10(1), pp. 18-41
